

Molekuláris motorok működése

Osváth Szabolcs

Semmelweis Egyetem

Biológiai molekuláris motorok és kapcsolók

kapcsoló: A hatása a biológiai rendszerre az állapotától függ.

Ha visszabillentik az eredeti állapotába, a hatása megszűnik.

motor: A hatása a biológiai rendszerre a motor komponensei és szubsztrátja által befutott trajektóriától függ.

Nanorendszerek tulajdonságai

- bizonyos tulajdonságok csak kvantáltan változhatnak
- gravitáció a többi erőhöz képest elhanyagolható
- felület/tömeg arány nagyon nagy
- hő disszipációja gyakorlatilag azonnali
- különböző kötőerők szerepe nagy
- molekuláris szintű felismerés
- önszerveződés
- tehetetlenség szerepe elhanyagolható
- viszkozitás és hőmozgás szerepe meghatározó

Biológiai molekuláris motorok tulajdonságai

- anyaguk lágy (biopolimerek)
- nem kovalens kölcsönhatások vezérik a működést
- nincsenek sima sűrűdásmentes felszínek
- üzemanyag: ATP (NADH), transzmembrán gradiens
- oldatban dolgoznak – nagy viszkozitás
- teljesítményük: max 100-1000 ATP/s, azaz 10^{-16} – 10^{-17} W
- Brown mozgásból adódó lökdösés teljesítménye: 10^{-8} W
- a működési mechanizmus kihasználja a Brown mozgást

Kikapcsolható a hőmozgás szerepe?

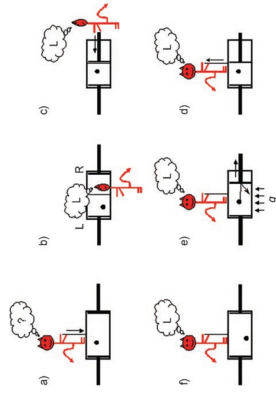
A Brown mozgás fontossága a méret következménye, nem a körülményeké!

Brown mozgás hatása nem iktatható ki. Nem segít a:

nyomás csökkentése
(ritkább ütközések, de kisebb viszkózitás)

hőmérséklet csökkentése
(a fluktuációk nagysága a hőmérséklet gyökével arányos)

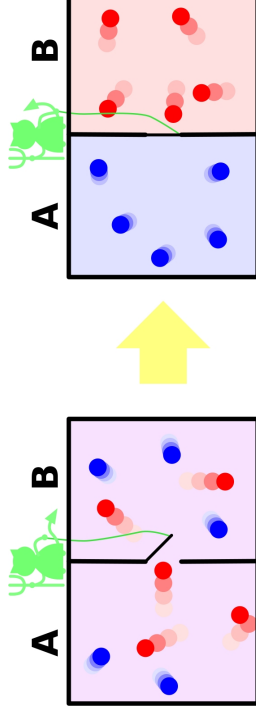
Szilárd Leó Maxwell démonja

Szilárd Leó: a Maxwell démonnak információt kell tárolnia és törölnie (ha vissza akar térni az eredeti állapotába).

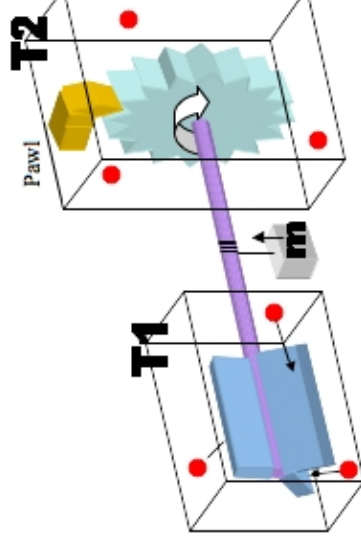
Rolf Landauer (1960): az információtörölés entrópia növekedéssel jár:
bitenként $\Delta S = k_B \cdot \ln 2$

Maxwell démon

James Clerk Maxwell
(1871)

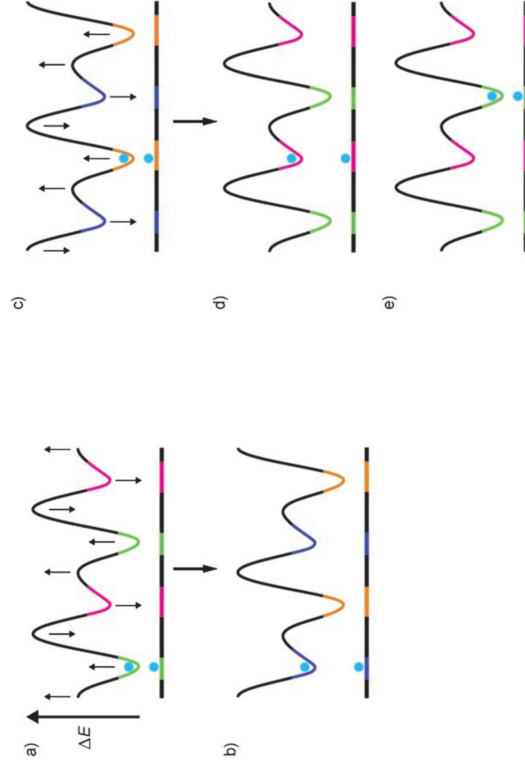
Browni (Smoluchowski, Feynman) kilincsmű Brownian ratchet

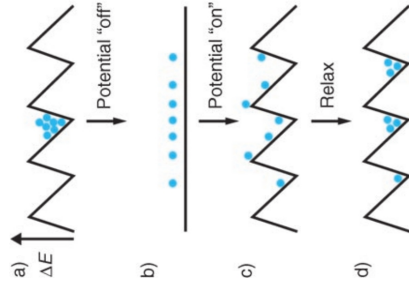
Browni kilincsmű működése

- véletlen keverés
- energiaforrás
- aszimmetrikus energiatárolás a reakciókoordináta mentén

Flashing ratchet

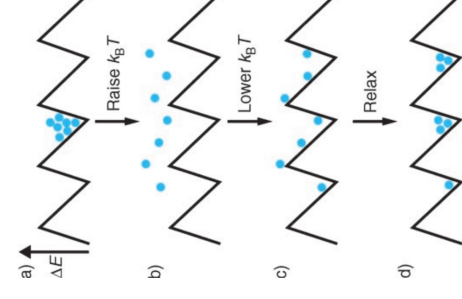
Pulsating ratchet

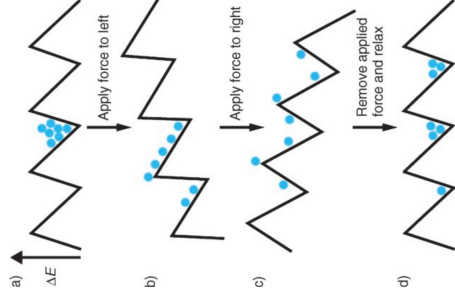
A potenciál kikapcsolása csak rövid időre történhet, ellenkező esetben, egyenlő valószínűséggel transzportál jobbra és balra.

Kay és mtsi (2007) Angev. Chem. 46: 72

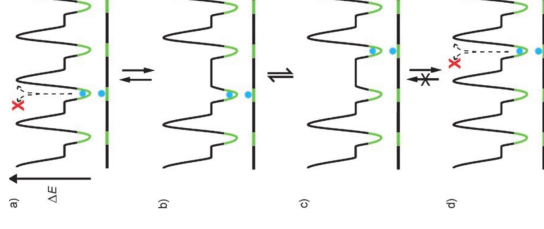
Temperature ratchet

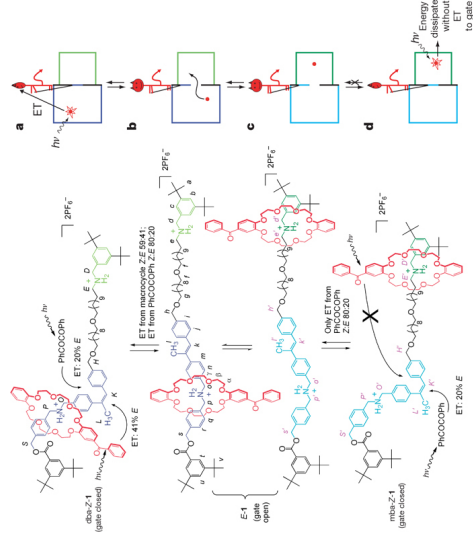
Tilting ratchet

Information ratchet

Information ratchet kísérleti megvalósítása

Biológiai motorok működésének alapelvei

- a fluktuációból adódó transzport izotrópiájának megtörése
- a szubsztrát és a motor között kinetikus csatolás
- a szubsztrát mozgása mindig lokalizált
- a lokalizáció manipulálása fontos eleme a transzportnak
- a lokalizáció nem kovalens kölcsönhatások eredménye

Az élő rendszerek szükségszerűen az egyensúlytól távol dolgoznak.

**Nemegyensúlyi termodinamika
néhány biológiai alkalmazása**

Crooks fluktuációs tétel (ismétlés)

Termosztáttal kapcsolatban lévő kis vezetett rendszer (driven system) esetén:

$$\frac{P_F(A \rightarrow B)}{P_R(A \leftarrow B)} = e^{\frac{W - \Delta G}{k_B T}}$$

W az a munka amit akkor végzünk, amikor a rendszert az A kontroll paraméterrel meghatározott állapotból a B -be visszük

ΔG az A és B kontroll paraméterrel meghatározott állapotok szabadentalpia különbsége

G. E. Crooks, J. Stat. Phys. (1998) 90: 1481

Evans-Searles fluktuációs tétel (ismétlés)

Evans-Searles fluktuációs tétel (FT) az entrópiatermelésre

$$\frac{P(\Omega = A)}{P(\Omega = -A)} = e^A$$

ahol Ω az entrópiatermelés

Evans és Searles (2002) Advances in Physics, 51: 1529

Jarzynski egyenlőség (ismétlés)

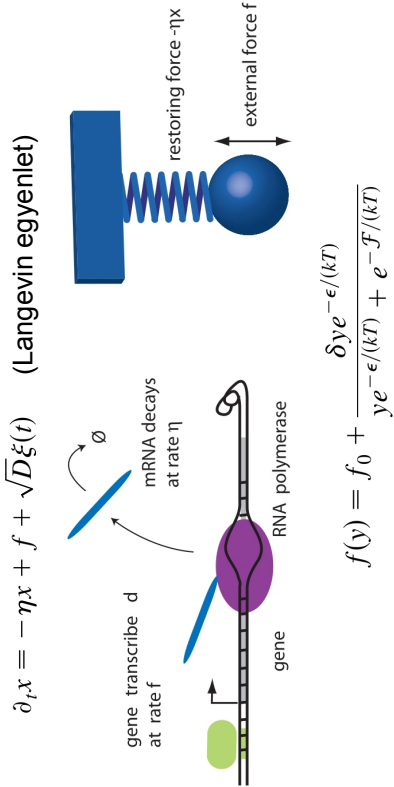
Nemegyensúlyi átalakulások során végzett munkát kapcsolja össze a kezdeti és végállapotok közötti szabadentalpia különbséggel.

$$\left\langle e^{\frac{-W}{k_B T}} \right\rangle = e^{\frac{-\Delta G}{k_B T}}$$

W az a munka amit akkor végzünk, amikor a rendszert az A kontroll paraméterrel meghatározott egyensúlyi állapotból a B kontroll paraméterrel meghatározott egyensúlyi állapotba visszük. Az átalakulás nem szükséges, hogy egyensúlyi állapotokon keresztül történjen.

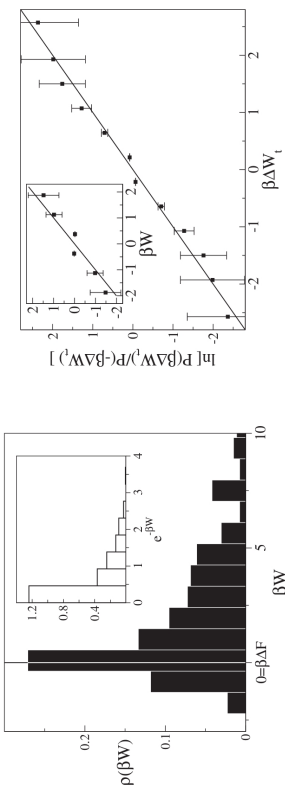
C. Jarzynski, Phys. Rev. Lett. (1997) 78: 2690

Génreguláció fluktuációk

Berg (2008) Phys. Rev. Lett. 100: 188101

Génreguláció “munka” eloszlása

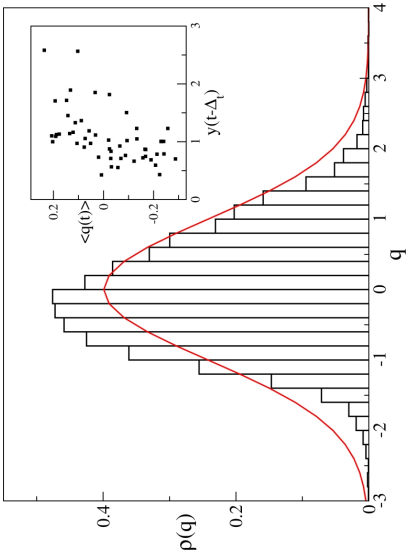

Jarzynski egyenlőség

Crooks fluktuációs tétel

Berg (2008) Phys. Rev. Lett. 100: 188101

Génreguláció fluktuációk eloszlása (Swi4)

Berg (2008) Phys. Rev. Lett. 100: 188101

Génreguláció predikció

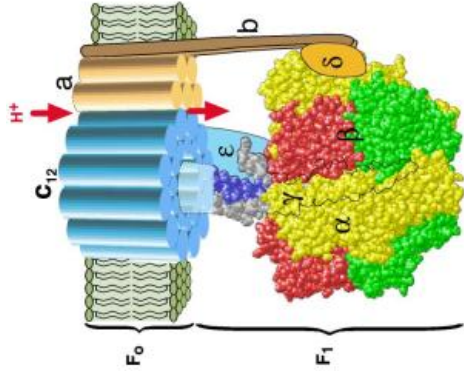
Az expresszió szintek
állandóan változnak, a
rendszer soha sincs
egyensúlyban.

TABLE I. Predicted transcription factor target genes. The top ten predicted target genes of transcription factor Swi4 are listed along with the number of Swi4 binding sites in the regulatory regions of those genes [10]. Check marks indicate existing experimental evidence for a direct regulatory interaction [27]. About 3% of the yeast genes have such direct evidence for regulation by Swi4.

CDC9	1	×	RAD27	1	✓
RNR1	1	✓	PRY2	3	✓
YGN1	1	✓	CSI2	4	✓
CRH1	1	✓	PMS5	2	×
YIO1	1	✓	CDC21	0	✓

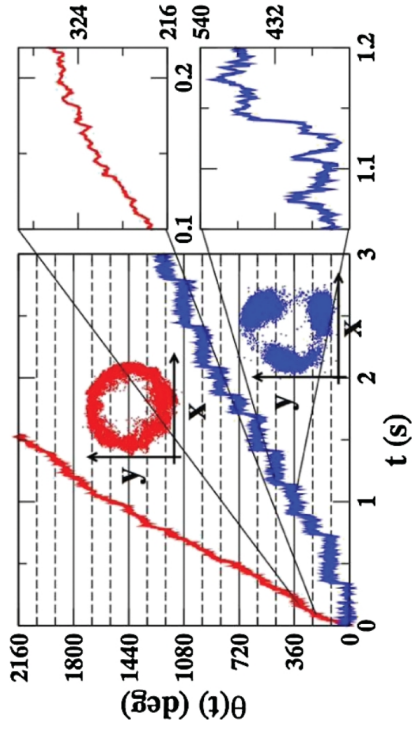
Berg (2008) Phys. Rev. Lett. 100: 188101

Az F₁-ATP-áz motor szerkezete

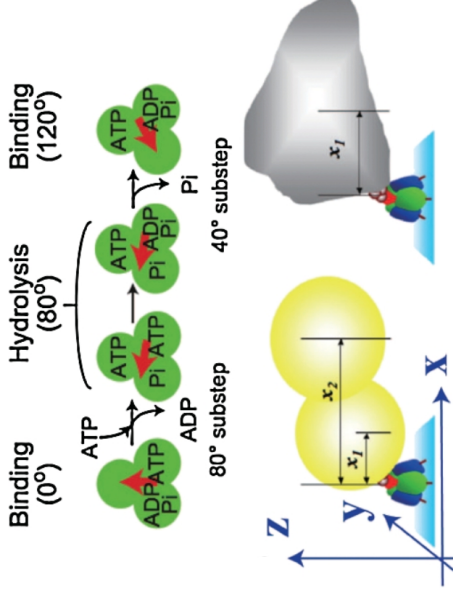
H. Wang and G. Oster (1998), Nature 396 279-282.

Az F₁-ATP-áz motor forgása (kísérlet)

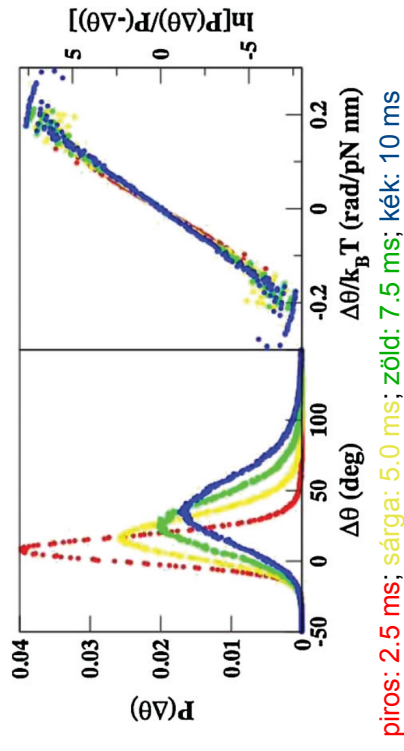
Hayashi és mtsi. (2010) Phys. Rev. Lett. 104: 218103

Az F₁-ATP-áz motor forgása

Hayashi és mtsi. (2010) Phys. Rev. Lett. 104: 218103

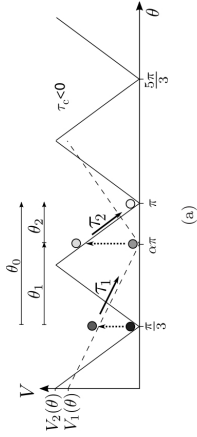
Fluktuációs tétel az F₁-ATP-áz motorra

Hayashi és mtsi. (2010) Phys. Rev. Lett. 104: 218103

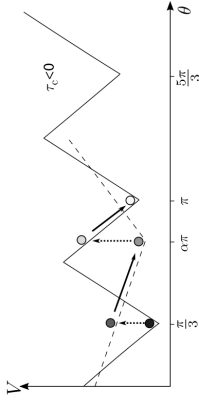
F₁-ATP-áz flashing ratchet mechanizmusa

A szabadon forgó és a teher ellenében munkát végző F₁-ATP-áz motor működési mechanizmusa.

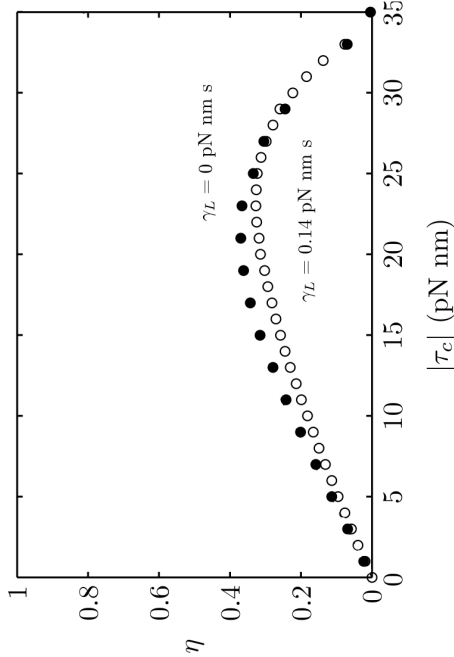
relaxált állapot: folytonos vonal

nukleotid kötő állapot: szaggatott vonal

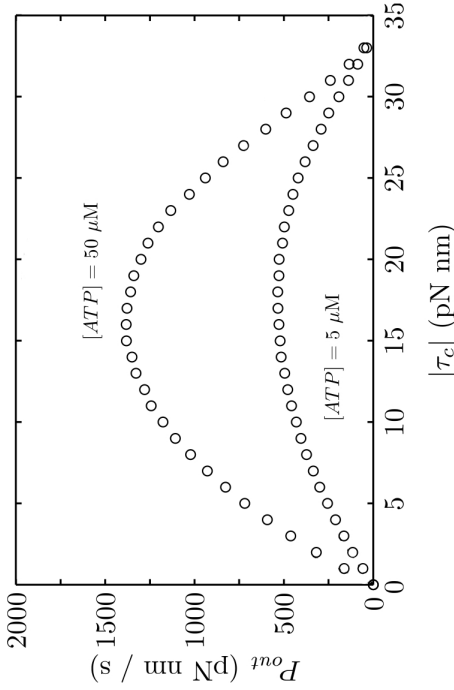
Sancho és Perez-Carrasco (2010) Fluct. Noise. Lett. 11: 1240003

F₁-ATP-áz hatásfoka

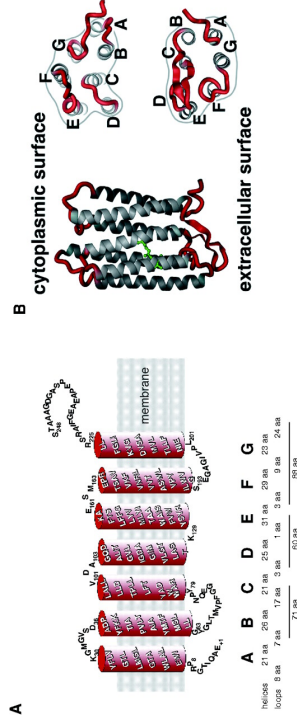
Sancho és Perez-Carrasco (2010) Fluct. Noise. Lett. 11: 1240003

F₁-ATP-áz teljesítménye

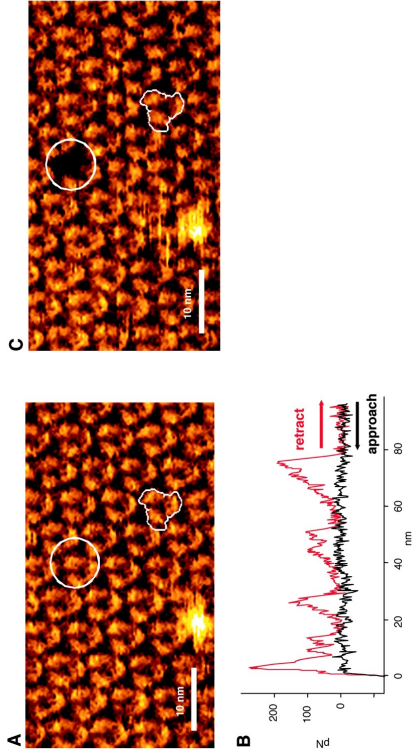
Sancho és Perez-Carrasco (2010) Fluct. Noise. Lett. 11: 1240003

Bakteriorodopszin szerkezete

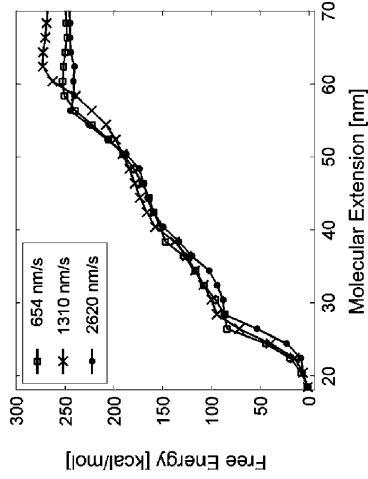
Oesterhelt és mtsi. (2000) Science 288: 143

Bakteriorodopszin mechanikai kigombolyítása

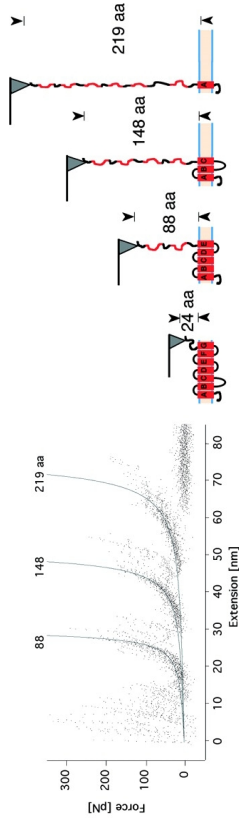
Oesterhelt és mtsi. (2000) Science 288: 143

Bakteriorodopszin szabadentalpia felszíne

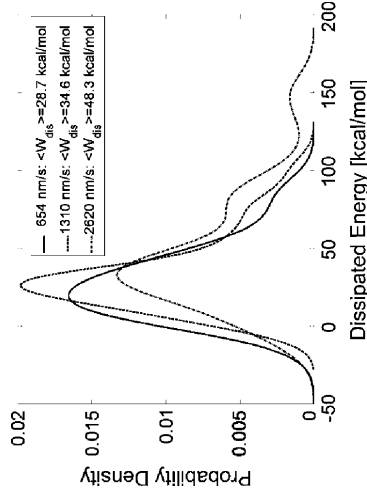
Preiner és mtsi. (2007) Biophys. J. 93: 930

Bakteriorodopszin mechanikai kigombolyítása

Oesterhelt és mtsi. (2000) Science 288: 143

Bakteriorodopszin szabadentalpia felszíne

Preiner és mtsi. (2007) Biophys. J. 93: 930